

Budgettaire consolidatie

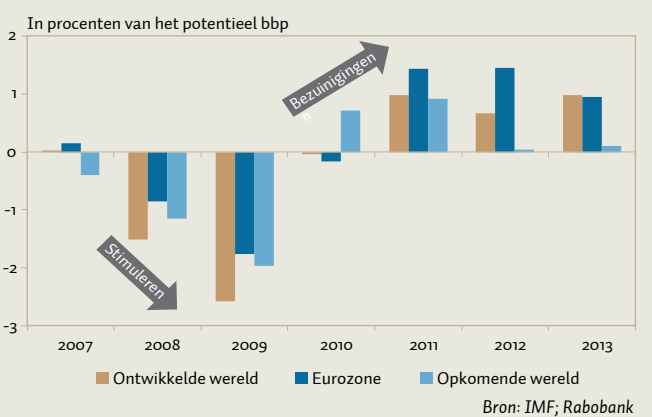
INTERNATIONAAL

Bleidsmakers en economen voeren momenteel een stevige discussie over de timing en het tempo van budgettaire consolidatie. Maar alleen al het meten van deze consolidatie is geen eenvoudige taak. Meestal wordt gekeken naar de verandering in het voor de stand van de conjunctuur en rentebetalingen geschoonde begrotingssaldo, geschaald naar de omvang van het potentiële bbp. Op deze manier kan de budgettaire consolidatie los worden gezien van de invloed die wordt uitgeoefend door mutaties in de stand van de conjunctuur of de hoogte van de staatsrentevoeten. Een stijging van de staatsrente en lagere economische groei kunnen namelijk leiden tot grotere tekorten op de overheidsbegroting zonder dat daarmee sprake is van actief begrotingsbeleid.

Gebaseerd op deze benadering toont de figuur dat de economie gedurende 2008 en 2009 wereldwijd budgettair werd gestimuleerd. Verscheidene stimuleringsmaatregelen werden geïntroduceerd om de diepe recessie te bestrijden. Maar de resulterende forse toename van de staatschulden en de Europese schulden crisis hebben sindsdien een scherpe ommekeer in het budgettaire beleid teweeggebracht. Sinds 2011 is het budgettaire beleid in de meeste economieën restrictief geworden en dat blijft naar verwachting ook zo in het lopende jaar. De eurozone kende de sterkste mate van budgettaire consolidatie. Het hoge budgettaire consolidatietempo tegen een achtergrond van balansversterking in de private sector en een zwakke externe vraag resulteerde in een teleurstellend zwak economisch herstel. Recent onderzoek van het IMF beargumenteert daarom dat landen met extra schuldcapaciteit hun bezuinigingstempo zouden moeten verlagen om de economische groei een kans te geven om

momentum te krijgen. Een dergelijke herijking van de budgettaire consolidatie is te rechtvaardigen als ten eerste huishoudens beperkt zijn in hun toegang tot extra krediet, ten tweede de binnenlandse vraag zwak is, ten derde staatsrente nauwelijks verder kan dalen, ten vierde de ruimte voor monetaire stimulans beperkt is en ten vijfde de belangrijkste handelspartners eveneens een traag economisch herstel kennen. Uiteraard moet dat binnen de kaders van de Europese afspraken geschieden en moet er een geloofwaardig bezuinigingsplan op de middellange termijn liggen om schuldhoudbaarheid te garanderen. ■ **SHAHIN KAMALODIN** (RABOBANK)

Budgettaire positie

Realistischere pensioenverwachtingen

MONETAIR & FINANCIËEL

Consumenten hebben vaak hoge verwachtingen van hun pensioen. In oudere pensioenregelingen was vaak de doelstelling dat een deelnemer na 40 jaar 70 procent van zijn laatstverdiende brutoloon als pensioen krijgt. Door verschillende ontwikkelingen, zoals wijzigingen in regelingen, is deze verwachting in veel gevallen onrealistisch. Vooral als de indexatie van de pensioenaanspraken in de opbouw fase onvolledig is. Uit een pensioenrisicoanalyse van de AFM uit juni 2012 blijkt bijvoorbeeld dat werknemers tot 40 jaar met een modaal inkomen een pensioen gepresenteerd krijgen van gemiddeld 26.000 euro, terwijl dat pensioen bij hun pensionering bij een 1 procent lagere indexatie gemiddeld maar 19.000 euro waard zal zijn. Hieruit blijkt ook dat de kwaliteit van de pensioenregeling grote invloed heeft op de uiteindelijke pensioenuitkering die een deelnemer krijgt. In de doorgerekende maximale regeling krijgt een deelnemer bijna een derde meer pensioen dan in een bescheiden regeling met een hoge franchise en een laag opbouwpercentage. Dit effect staat los van verschillen in rentestand, beleggingsresultaten en levensverwachting.

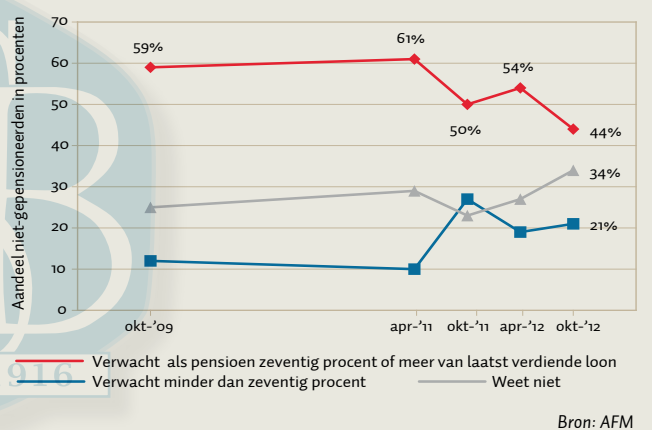
In de AFM-consumentenmonitor van najaar 2008 bleek dat zes van de tien consumenten 70 procent of meer van het laatstverdiende brutosalaris als pensioen verwachten. In de meting van najaar 2012 leeft de 70-procentmythe nog bij 44 procent van de niet-gepensioneerden. Een derde weet het niet, dat was een kwart eind 2008.

Een ruime meerderheid van de niet-gepensioneerden (62 procent) schat in dat de afgegeven indicatie van de pensioenuitvoerder te hoog is en dat er naar verwachting bij pensionering minder overblijft. Een op de

zeven (16 procent) verwacht als pensioen te krijgen wat er in mijnpensioenoverzicht.nl staat. Iets minder dan de helft van de pensioendeelnemers verwacht dat het totale bruto-inkomen bij pensionering niet voldoende zal zijn om financieel rond te komen.

In algemene zin kan gesteld worden dat consumenten realistischer zijn geworden over hun pensioen; ze weten dat ze het niet weten en hebben minder onrealistische verwachtingen. ■ **WILTE ZIJLSTRA** (AFM)

Pensioenverwachting als percentage laatstverdiende brutoloon

De olop van de werkloosheid ontleed

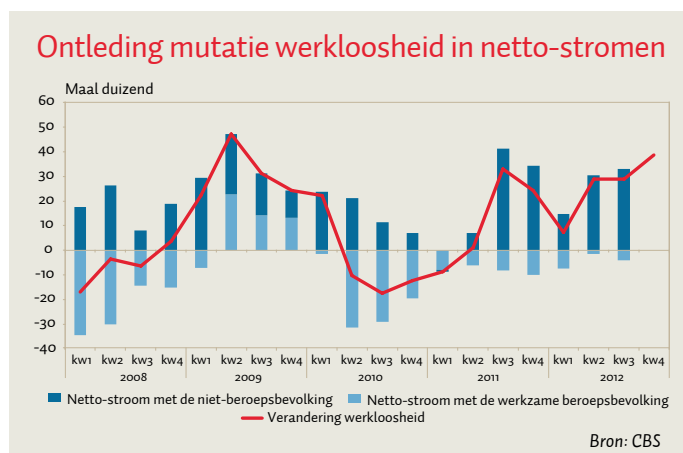
Sinds de tweede helft van 2011 loopt de werkloosheid in Nederland weer op. Komt dit doordat de kans op het vinden van een baan is gedaald, doordat er meer ontslagen vielen, of doordat meer mensen zonder succes de arbeidsmarkt zijn opgestroomd? De mobiliteitswisselingen die door het CBS in de Enquête Beroepsbevolking worden bijgehouden, geven zicht op deze vragen.

Mensen wisselen op de arbeidsmarkt tussen drie posities: werkloos, werkzaam en niet-beroepsbevolking. Het aantal werklozen is te vergelijken met het waterniveau in een badkuip, met twee kranen en twee afvoerputjes: instroom door ontslag of contractbeëindiging en toetreders

die geen baan hebben gevonden, en uitstroom door werklozen die de arbeidsmarkt verlaten of een baan vinden.

De donkerblauwe balk in de figuur toont de netto-bijdrage van de niet-beroepsbevolking aan de verandering in de werkloosheid, gecorrigeerd voor seizoensinvloeden. In het derde kwartaal van 2011 neemt deze balk in omvang flink toe en blijft de kwartalen daarna op een hoog niveau liggen. De toename is voor het merendeel toe te schrijven aan een verhoogd aantal toetreders.

De lichtblauwe balk laat de netto-bijdrage van de werkzame beroepsbevolking zien aan de verandering in de werkloosheid. Vanaf het derde kwartaal van 2010 vermindert de netto-uitstroom richting werk doordat minder werklozen een baan vinden. De instroom door ontslag blijft tot eind 2011 stabiel en neemt daarna toe. Anders dan in 2009, bleef de lichtblauwe balk in 2011 en 2012 ondanks de recessie negatief. Er vond, met andere woorden, nog altijd een netto-uitstroom van werklozen richting werk plaats. Dit verschil tussen 2009 en 2011 hangt waarschijnlijk samen met een sterkere economische neergang in 2008 en 2009. Nu de werkzame beroepsbevolking in het vierde kwartaal van 2012 is gedaald, zal naar verwachting de lichtblauwe balk, net als in 2009, van teken wisselen. Samen maken de balken duidelijk dat de werkloosheid sinds 2011 voornamelijk oploopt door een instroom van onsuccesvolle toetreders en een verminderde uitstroom richting werk. De eerste groep lijkt tot nu toe het grootste aandeel in de olop te hebben. ■ **ERIC VAN LOON** (CPB)

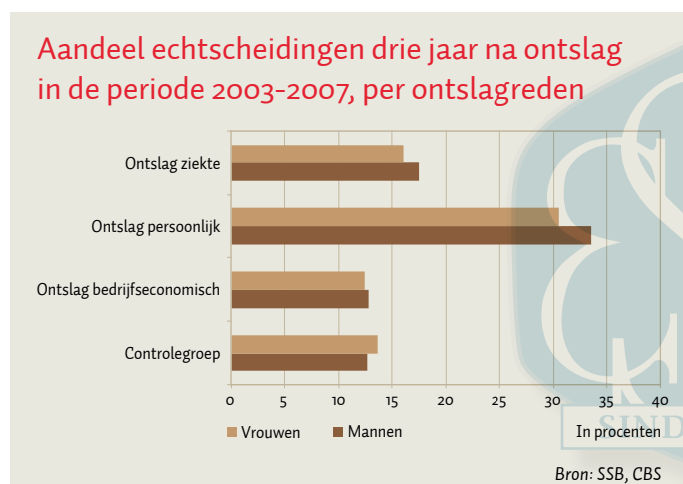

Invloed ontslagredenen op scheidingskans

De afgelopen decennia zijn levenslooppatronen sterk veranderd. Het arbeidsmarktgedrag is dynamischer geworden en de arbeidsparticipatie van vrouwen is sterk toegenomen. Tegelijkertijd zijn relatiepatronen diverser geworden: er wordt vaker ongehuwd samengewoond en relaties worden vaker ontbonden. Gezien de centrale rol van de arbeidsmarktpositie in de levensloop, is de mogelijke invloed op relatievorming en -ontbinding regelmatig onderwerp van studie. Uit internationaal onderzoek is gebleken dat die invloed er inderdaad is: een minder gunstige arbeidsmarktpositie van de man verlaagt bijvoorbeeld

de kans op relatievorming. Uit onderzoek in Nederland is bovendien gebleken dat relaties van werkloze mannen minder stabiel zijn. Daarbij werd echter de kanttekening geplaatst dat de oorzaak van de werkloosheid niet bekend was, waardoor niet kan worden uitgesloten dat een achterliggende factor zowel het ontslag als de scheiding verklaart.

Hierop ontstaat meer zicht door te kijken naar redenen van ontslag. Het UWV WERKbedrijf maakt onderscheid tussen ontslag om bedrijfseconomische redenen, ontslag op persoonlijke gronden en ontslag in verband met langdurige ziekte. De figuur geeft per ontslagredenen het aandeel personen weer van wie de relatie in de loop van de drie jaar volgend op het ontslag werd ontbonden. Een controlegroep bestond uit personen die eveneens een partner hadden maar niet (via een ontslagvergunning) waren ontslagen. Opvallend is dat bedrijfseconomisch ontslag voor zowel mannen als vrouwen geen effect lijkt te hebben op relatieontbinding. Daarentegen gaan ontslag vanwege langdurige ziekte en ontslag op persoonlijke gronden gepaard met een substantieel grotere kans op relatieontbinding. Met name het effect van persoonlijk ontslag is zeer sterk. Deze bevindingen suggereren dat ontslagwerkloosheid de relatiestabiliteit met name negatief beïnvloedt als deze het gevolg is van persoonlijke factoren. Het is zelfs mogelijk dat deze persoonlijke factoren zowel het ontslag als de relatieontbinding veroorzaken. Met het oog op de huidige economische crisis is dit geen slechte boodschap. Er hoeft immers niet gevreesd te worden dat de grote aantallen bedrijfseconomische ontslagen gepaard zullen gaan met massale relatieontbindingen. ■ **JOHAN VAN ROOTJEN, RUBEN VAN GAALLEN EN FRED GAST** (CBS)

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.